

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Експлуатації техніки

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Завідувач кафедри
(Саржанов О.А.)

"_____ " _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

ЕКОНОМІКА АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Спеціальність: 208 «Агроінженерія»

Факультет: Інженерно-технологічний

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Економіка аграрного виробництва» для студентів за спеціальністю 208 «Агроінженерія»

Розробники:

Саржанов О.А., к.т.н., доцент (підпис)
прізвище, ініціали
Мікуліна М.О., ст. викладач (підпис)
прізвище, ініціали

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри "Експлуатації техніки".
Протокол від " " червня 2020 року №

Завідувач кафедри

(підпис)

(Саржанов О.А.)
(прізвище та ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми

(Саржанов О.А.)
(підпис)

Декан факультету

(М.Я. Довжик)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

(підпис)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 22.06 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3/4	Галузь знань: 20 Аграрні науки та продовольство	<i>Нормативна</i>	
Модулів – 2	<i>Спеціальність: 208 "Агроінженерія"</i>	Рік підготовки: 2020-2021-й	
Змістових модулів: 2		Курс	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: відсутнє		4	5
Загальна кількість годин – 90/120		Семестр	
		8	9
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 4		24	10
		Практичні, семінарські	
		12	8
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
	54	102	
	Індивідуальні завдання: Вид контролю: <i>іспит</i>		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання - 40,0/60,0 (48/72)

Для заочної форми навчання – 29/80 (18/102)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: розширення знань студентів щодо дії ринкового механізму в аграрному виробництві, формування здатностей економічно мислити, виконувати економічні розрахунки для діагностування результатів господарської діяльності та запровадження інженерних рішень, обґрунтування шляхів підвищення їх ефективності..

Завдання:

- розуміння принципів і методів розрахунку показників результатів та ефективності виробничо-фінансової діяльності підприємств;
- засвоєння методики економічного обґрунтування інженерних рішень в аграрному виробництві.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- зміст основних економічних категорій і закономірностей, які притаманні аграрному виробництву;
- сутність основних економічних процесів, зумовлених особливостями аграрного виробництва;
- сучасні тенденції розвитку аграрного виробництва, форми раціонального використання його ресурсів;
- особливості формування фінансово-економічних результатів діяльності аграрних підприємств;
- методичні засади оцінки ефективності аграрного виробництва;
- чинники підвищення ефективності господарської діяльності в аграрному секторі економіки;

уміти:

- аналізувати економічні явища і процеси в аграрному виробництві та виявляти чинники, що на них впливають;
- оцінювати стан ресурсного забезпечення аграрного виробництва, ефективність його використання;
- визначати найефективніші варіанти прийняття господарських та інженерних рішень;
- обґрунтовувати заходи щодо підвищення ефективності аграрного виробництва.

3. Програма навчальної дисципліни

Затверджена Департаментом науково-освітнього забезпечення АПВ та розвитку сільських територій Міністерства аграрної політики та продовольства України (16.08.2013 р.)

Вступ

Навчальна дисципліна „Економіка аграрного виробництва”, її зміст і структура, предмет і методи навчання, зв'язок з іншими навчальними дисциплінами і науками: економічними, технологічними, соціально-гуманітарними і біологічними.

Мета та завдання навчальної дисципліни „Економіка аграрного виробництва”, її роль у формуванні фахівців ОКР „бакалавр” напряму «Процеси, машини та обладнання агропромислового виробництва». Види навчальної діяльності, навчальних занять та індивідуальних завдань самостійної роботи студентів. Рекомендована література.

Модуль 1. Підприємство та підприємництво в сучасній системі господарювання.

Змістовий модуль 1. Ресурсне забезпечення агропромислового виробництва.

Тема 1. Загальні відомості про економіку аграрного виробництва.

Теоретична суть терміну “економіка”. Економіка як наука.

Ресурси, їх ознаки. Класифікація ресурсів. Проблеми вибору оптимальних способів раціонального використання обмежених ресурсів.

Методологія й методи дослідження в економіці. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження в економіці аграрного виробництва. Застосування економіко-математичного моделювання в економічних дослідженнях. Особливості застосування експериментів у економіці аграрного виробництва.

Сутність і структура агропромислового комплексу України.

Особливості сільськогосподарського виробництва. Вплив природних умов на економічні процеси. Сезонність. Просторова розосередженість. Особливості відтворення. Живі організми як засоби виробництва. Мобільність засобів виробництва.

Галузева структура аграрного виробництва. Спеціалізація в аграрному виробництві.

Агропромисловий комплекс України та його структура.

Інфраструктура АПК. Роль аграрного виробництва у забезпеченні продовольчої безпеки України.

Організаційна структура агропромислового виробництва України. Організаційно-правові форми господарювання в аграрному секторі економіки України, перспективи їх розвитку.

Підприємство та підприємництво, їх економічні й правові засади.

Поняття “підприємство”, його мета, функції та основні ознаки. Класифікація підприємств. Види та структура. Основи діяльності підприємств в умовах ринку. Організаційно-правові форми підприємств.

Поняття підприємництва. Принципи підприємницької діяльності. Економічні та правові засади підприємництва. Типи підприємницької діяльності. Соціально-економічна характеристика підприємництва. Особливості та умови розвитку підприємництва в агропромисловому виробництві.

Підприємницьке середовище в аграрній сфері економіки. Інституціональне та організаційно-технічне середовище.

Нормативно-правова база функціонування підприємств та підприємництва в Україні.

Створення аграрних підприємств. Фермерські господарства. Роль господарств населення в аграрному виробництві. Розвиток сільської кооперації та її організаційні форми. Середовище господарювання підприємств агропромислового комплексу.

Тема 2. Земельні ресурси аграрного виробництва та ефективність їх використання.

Земля - головний засіб виробництва в сільському господарстві. Місце земельних ресурсів у структурі засобів виробництва в сільському господарстві. Особливості землі як засобу виробництва у сільському господарстві. Родючість як характеристика землі у сільському господарстві та її види.

Земельний фонд України і його використання у аграрному виробництві.

Категорії угідь у структурі земельного фонду України. Структура земельного фонду України. Класифікація земель у сільському господарстві. Кількісна та якісна характеристика сільськогосподарських угідь.

Земельний кодекс - основний закон, який регулює земельні відносини в Україні. Його основний зміст і структура. Суб'єкти і об'єкти земельних відносин. Державний земельний кадастр як сукупність відомостей про землю. Його зміст, структура і значення. Економічна та грошова оцінка землі. Проблеми ціноутворення на землю. Ринок землі та його особливості в Україні.

Рівень та ефективність використання земельних ресурсів, його екологічні аспекти. Способи підвищення ефективності використання земельних ресурсів.

Тема 3. Матеріально-технічна база та науково-технічний прогрес в аграрному виробництві.

Поняття матеріально-технічної бази. Галузеві особливості. Структура матеріально-технічної бази аграрного виробництва, її основні складові елементи. Основні напрями розвитку матеріально-технічної бази в аграрному виробництві. Стан та забезпеченість матеріально-технічними ресурсами.

Сутність логістики та її призначення. Транспортна логістика.

Суть науково-технічного прогресу та особливості його прояву в аграрному виробництві. Основні напрями науково-технічного прогресу та організаційні форми інституційного забезпечення впровадження науково-технічного прогресу в аграрному виробництві.

Тема 4. Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці.

Поняття праці і трудових ресурсів в аграрному виробництві.

Поняття і особливості процесу праці в аграрному виробництві. Особливості інтелектуальної праці. Поняття і динаміка трудових ресурсів у аграрному виробництві, їх специфіка у цій галузі.

Продуктивність праці та методика її вимірювання.

Показники рівня та ефективності використання трудових ресурсів у аграрному виробництві.

Оплата праці в аграрному виробництві, її економічні основи та форми. Функції оплати праці.

Основні чинники рівня продуктивності праці. Шляхи підвищення рівня продуктивності праці. Матеріальні й моральні чинники стимулювання продуктивності праці.

Тема 5. Необоротні та оборотні активи підприємства, ефективність їх використання.

Поняття і класифікація необоротних активів підприємства. Основні засоби. Види оцінки основних засобів аграрного виробництва. Амортизація основних засобів. Показники забезпеченості, руху та ефективності використання основних засобів. Шляхи поліпшення використання необоротних активів аграрного підприємства.

Економічна суть оборотних активів та їх класифікація. Стадії кругообігу оборотних активів. Оборотні засоби та показники ефективності їх використання. Шляхи покращення використання оборотних активів аграрного підприємства.

Тема 6. Витрати виробництва та собівартість продукції.

Економічна суть витрат і собівартості продукції. Види собівартості та їх характеристика. Собівартість як важливий якісний показник господарської діяльності підприємства. Конкурентоспроможність продукції.

Характеристика витрат виробництва та обігу, що включаються до собівартості продукції відповідно до вимог “Типового положення з планування, обігу та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств”.

Класифікація витрат та управління ними на підприємстві. Методи розподілу витрат при обчисленні собівартості продукції.

Шляхи зниження собівартості продукції аграрного виробництва.

Модуль 2. Агропромислові підприємства у ринковому середовищі

Змістовий модуль 2. Результати та ефективність виробничої діяльності агропромислових підприємств у ринковому середовищі.

Ринкове середовище в агропромисловій сфері.

Сутність ринку та його функції. Умови функціонування ринку. Види ринків. Структура ринків сільськогосподарської продукції та матеріально-технічних ресурсів.

Ринкова інфраструктура та її основні елементи. Особливості попиту і пропозиції на продукцію аграрного виробництва. Еластичність попиту та пропозиції продукції сільського господарства.

Поняття ринкової кон’юнктури.

Види, форми і методи конкуренції. Особливості формування конкурентних відносин в аграрній сфері.

Формування ринку матеріально-технічних ресурсів. Структура ринку матеріально-технічних ресурсів. Ринок нової та відновленої техніки.

Тема 7. Ціни та ціноутворення в ринковому середовищі.

Економічний зміст ціни та ціноутворення. Функції цін. Види та система цін на продукцію аграрних підприємств. Методи ціноутворення та етапи формування кінцевої ціни. Проблеми і шляхи вдосконалення ціноутворення в Україні. Цінові стратегії. Трансфертні ціни.

Ринкова ціна. Попит і пропозиція на сільськогосподарську продукцію. Ціноутворювальні фактори в ринковій економіці.

Ціни та витрати як чинники конкурентоспроможності.

Поняття паритетності цін і еквівалентного обміну між сільським господарством і галузями, що забезпечують його матеріально-технічними ресурсами. Поглиблення диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію і продукцію промисловості. Методика визначення паритетних цін на сільськогосподарську продукцію в умовах ринку. Зарубіжний досвід і можливості його використання в Україні.

Механізм ринкового і державного регулювання формування цін на матеріально-технічні ресурси.

Державний вплив на попит, пропозицію та рівень ринкових цін на сільськогосподарську продукцію. Мінімальні, заставні, інтервенційні ціни.

Тема 8. Доходи та формування, розподіл і використання прибутку підприємств.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Валовий дохід та валові витрати. Загальна схема формування фінансових результатів діяльності підприємства.

Поняття прибутку та його види. Послідовність визначення прибутку від усіх видів діяльності.

Функції та джерела формування прибутку.

Розподіл прибутку підприємства. Фонд нагромадження та фонд споживання чистого прибутку.

Оподаткування доходів сільськогосподарських підприємств.

Тема 9. Ефективність аграрного виробництва.

Поняття ефективності в економічній науці. Теоретична суть терміна “ефективність”. Поняття ефекту. Узагальнення різних підходів до розуміння ефективності. Ефективність та результативність. Ефективність та продуктивність. Економічна ефективність та економічна доцільність. Особливості розуміння ефективності в ринкових умовах. Екологічні, економічні, технологічні, соціальні та інші аспекти ефективності.

Поняття критерію. Критерій ефективності. Види і система показників ефективності. Методика розрахунку показників ефективності.

Поняття та показники рентабельності в аграрному виробництві та методика їх розрахунку.

Основні чинники, що впливають на ефективність у аграрному виробництві. Резерви підвищення ефективності функціонування аграрного виробництва.

Тема 10. Інвестиційна та інноваційна діяльність у аграрному виробництві.

Економічна суть інвестицій і основні напрями їх здійснення в аграрному виробництві. Форми та джерела інвестицій. Поняття інвестиційної діяльності. Капіталовкладення. Класифікація капіталовкладень. Технологічна і галузева структура капіталовкладень.

Поняття інвестиційного прибутку. Недисконтовані (“прості”) показники ефективності інвестицій, методика їх розрахунку.

Зіставлення грошових потоків при інвестуванні у часі. Дисконтування. Майбутня та теперішня вартість грошових потоків.

Показники ефективності інвестицій: чиста приведена вартість (дохід), індекс доходності, внутрішня норма рентабельності, період окупності.

Поняття “інновація”. Види інновацій та їх роль у розвитку аграрного виробництва. Інноваційна діяльність. Оцінювання економічної ефективності нововведень. Планування інновацій.

Тема 11. Особливості кредитування агропромислових підприємств та аграрний лізинг.

Необхідність та сутність кредитування суб’єктів господарювання. Форми, види кредитів. Оцінка кредитоспроможності позичальника.

Система кредитування аграрного виробництва. Державна підтримка кредитування сільськогосподарського виробництва.

Економічна сутність лізингу. Види та форми лізингу. Основні переваги та недоліки різних форм лізингу. Права та обов'язки суб'єктів лізингу. Лізингові платежі. Міжнародний лізинг.

Тема 12. Економічна ефективність використання машин і обладнання в агропромисловому виробництві.

Комплексна механізація та автоматизація галузей аграрного виробництва. Поняття і значення механізації та автоматизації виробництва. Особливості механізації та автоматизації технологічних процесів у галузях аграрного виробництва та обслуговуючих його галузях. Механізація та автоматизація ремонтних та сервісних робіт в агропромислових підприємствах. Ступені механізації та автоматизації. Рівень механізації та автоматизації і методика визначення в аграрному виробництві.

Система машин і обладнання (трактори, автомобілі, сільськогосподарські машини і обладнання для тваринництва, переробки та зберігання сільськогосподарської продукції) для агропромислового виробництва. Галузеві особливості машин і обладнання. Чинники, що впливають на формування системи машин і обладнання у сільському господарстві.

Економічна ефективність механізації та використання засобів автоматизації аграрного виробництва. Методика визначення рівня економічної ефективності комплексної автоматизації процесів виробництва рослинницької і тваринницької продукції, застосування різних технологій.

Завдання та джерела інформації для аналізу використання машинно-тракторного парку, автопарку та нової техніки.

Склад машинно-тракторного парку. Вплив масштабів виробництва та галузевої структури на загальний обсяг тракторних робіт. Резерви ефективного використання комбайнів та тракторів.

Аналіз використання вантажного автотранспорту. Показники використання автотранспорту: інтенсивності, продуктивності й економічності. Формування раціональної структури автопарку.

Фактори та резерви продуктивного використання автопарку й зниження собівартості 1 т-км.

Показники економічної ефективності впровадження нової техніки.

Реструктуризація, санація, банкрутство та ліквідація агропромислових підприємств.

Загальна характеристика процесу реструктуризації підприємства. Необхідність та мета реструктуризації підприємства. Зовнішні та внутрішні причини реструктуризації. Види та етапи процесу реструктуризації.

Санація як фінансове оздоровлення суб'єктів господарювання. Випадки проведення санації. План санації, види, фінансування та техніко-економічне обґрунтування.

Банкрутство підприємства як економічне явище. Причини, моделі, симптоми та види банкрутства. Процедура порушення справи про банкрутства.

Причини та процедура ліквідації збанкрутілих підприємств. Черговість задоволення претензій кредиторів. Форми реалізації майна збанкрутілих підприємств.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Усьо -го	у тому числі					Усьо -го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Підприємство та підприємництво в сучасній системі господарювання.												
<i>Змістовий модуль 1. Ресурсне забезпечення агропромислового виробництва.</i>												
Тема 1. Загальні відомості про економіку аграрного виробництва.	4	2				2	10	2				8
Тема 2. Земельні ресурси аграрного виробництва та ефективність їх використання.	10	2	2			6	10					10
Тема 3. Матеріально-технічна база та науково-технічний прогрес в аграрному виробництві.	8	2	2			4	8					8
Тема 4. Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці.	6	2				4	14	2	2			10
Тема 5. Необоротні та оборотні активи підприємства, ефективність їх використання.	10	2	2			6	10					10
Тема 6. Витрати виробництва та собівартість продукції.	6	2				4	8					8
Разом за змістовим модулем 1	44	12	6			26	60	4	2			54
Модуль 2. Агропромислові підприємства у ринковому середовищі												
<i>Змістовий модуль 2. Результати та ефективність виробничої діяльності агропромислових підприємств у ринковому середовищі.</i>												
Тема 7. Ціни та ціноутворення в ринковому середовищі.	6	2				4	12	2	2			8
Тема 8. Доходи та формування, розподіл і використання прибутку підприємств.	10	2	2			6	10					10

Тема 9. Ефективність аграрного виробництва.	2	2					4	2	2			
Тема 10. Інвестиційна та інноваційна діяльність у аграрному виробництві.	10	2	2			6	10					10
Тема 11. Особливості кредитування агропромислових підприємств та аграрний лізинг.	8	2				6	10					10
Тема 12. Економічна ефективність використання машин і обладнання в агропромисловому виробництві.	10	2	2			6	14	2	2			10
Разом за змістовим модулем 2	46	12	6			28	60	6	6			
<i>ІНДЗ</i>												
<i>Усього годин</i>	90	24	12			54	120	10	8			102

5. Теми та план лекційних занять
(денна форма навчання)

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Загальні відомості про економіку аграрного виробництва. План: 1. Теоретична суть терміну “економіка”. Економіка як наука. 2. Ресурси, їх ознаки і класифікація. 3. Методологія й методи дослідження в економіці.	2
2	Тема 2. Земельні ресурси аграрного виробництва та ефективність їх використання. План: 1. Земля - головний засіб виробництва в сільському господарстві. 2. Земельний фонд України і його використання в аграрному виробництві. 3. Земельний кодекс - основний закон, який регулює земельні відносини в Україні. 4. Рівень та ефективність використання земельних ресурсів, його екологічні аспекти	2

3	<p>Тема 3. Матеріально-технічна база та науково-технічний прогрес в аграрному виробництві.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття матеріально-технічної бази. 2. Стан та забезпеченість матеріально-технічними ресурсами. 3. Сутність логістики та її призначення. 4. Суть науково-технічного прогресу та особливості його прояву в аграрному виробництві. 	2
4	<p>Тема 4. Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і особливості процесу праці в аграрному виробництві. 2. Показники рівня та ефективності використання трудових ресурсів у аграрному виробництві. 3. Продуктивність праці та методика її вимірювання. 4. Оплата праці в аграрному виробництві, її економічні основи та форми. 5. Основні чинники рівня продуктивності праці та шляхи її підвищення. 	2
5	<p>Тема 5. Необоротні та оборотні активи підприємства, ефективність їх використання.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і класифікація необоротних і оборотних активів підприємства. 2. Основні засоби. Показники забезпеченості та ефективності використання основних засобів. 3. Оборотні засоби та показники ефективності їх використання. 4. Шляхи покращення використання необоротних та оборотних активів аграрного підприємства 	2
6	<p>Тема 6. Витрати виробництва та собівартість продукції.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна суть витрат і собівартості продукції. 2. Класифікація витрат та їх розподіл при обчисленні собівартості продукції. 3. Шляхи зниження собівартості продукції аграрного виробництва. 	2
7	<p>Тема 7. Ціни та ціноутворення в ринковому середовищі.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічний зміст ціни та ціноутворення. 2. Ринкова ціна. Попит і пропозиція на сільськогосподарську продукцію. 3. Ціни та витрати як чинники конкурентоспроможності. 	2

	<p>4. Поняття паритетності цін і еквівалентного обміну між сільським господарством і галузями, що забезпечують його матеріально-технічними ресурсами.</p> <p>5. Механізм ринкового і державного регулювання формування цін на матеріально-технічні ресурси і сільськогосподарську продукцію.</p>	
8	<p>Тема 8. Доходи та формування, розподіл і використання прибутку підприємств.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна схема формування фінансових результатів діяльності підприємства. 2. Поняття прибутку та його види. Послідовність визначення прибутку від усіх видів діяльності. 3. Розподіл прибутку підприємства. 	2
9	<p>Тема 9. Ефективність аграрного виробництва.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття ефективності в економічній науці. 2. Види і система показників ефективності. 3. Поняття та показники рентабельності в аграрному виробництві та методика їх розрахунку. 4. Основні чинники, що впливають на ефективність у аграрному виробництві. 	2
10	<p>Тема 10. Інвестиційна та інноваційна діяльність у аграрному виробництві.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна суть інвестицій і основні напрями їх здійснення в аграрному виробництві. 2. Показники ефективності інвестицій. 3. Поняття “інновація” та її види і роль у розвитку аграрного виробництва. 	2
11	<p>Тема 11. Особливості кредитування агропромислових підприємств та аграрний лізинг.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність кредитування суб’єктів господарювання. 2. Система кредитування аграрного виробництва. 3. Державна підтримка кредитування сільськогосподарського виробництва. 4. Економічна сутність, види та форми лізингу. 	2
12	<p>Тема 12. Економічна ефективність використання машин і обладнання в агропромисловому виробництві.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Комплексна механізація та автоматизація галузей аграрного виробництва. 2. Економічна ефективність механізації та використання засобів автоматизації аграрного виробництва. 	2

	3. Аналіз використання вантажного автотранспорту. 4. Показники економічної ефективності впровадження нової техніки.	
	Разом	24

5. Теми та план лекційних занять
(заочна форма навчання)

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Загальні відомості про економіку аграрного виробництва. План: 4. Теоретична суть терміну “економіка”. Економіка як наука. 5. Ресурси, їх ознаки і класифікація. 6. Методологія й методи дослідження в економіці.	2
2	Тема 2. Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці. План: 1. Поняття і особливості процесу праці в аграрному виробництві. 2. Показники рівня та ефективності використання трудових ресурсів у аграрному виробництві. 3. Продуктивність праці та методика її вимірювання. 4. Оплата праці в аграрному виробництві, її економічні основи та форми. 5. Основні чинники рівня продуктивності праці та шляхи її підвищення.	2
3	Тема 3. Ціни та ціноутворення в ринковому середовищі. План: 1. Економічний зміст ціни та ціноутворення. 2. Ринкова ціна. Попит і пропозиція на сільськогосподарську продукцію. 3. Ціни та витрати як чинники конкурентоспроможності. 4. Поняття паритетності цін і еквівалентного обміну між сільським господарством і галузями, що забезпечують його матеріально-технічними ресурсами. 5. Механізм ринкового і державного регулювання формування цін на матеріально-технічні ресурси і сільськогосподарську продукцію.	2

4	<p>Тема 4. Ефективність аграрного виробництва.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття ефективності в економічній науці. 2. Види і система показників ефективності. 3. Поняття та показники рентабельності в аграрному виробництві та методика їх розрахунку. 4. Основні чинники, що впливають на ефективність у аграрному виробництві. 	2
5	<p>Тема 5. Економічна ефективність використання машин і обладнання в агропромисловому виробництві.</p> <p>План:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Комплексна механізація та автоматизація галузей аграрного виробництва. 2. Економічна ефективність механізації та використання засобів автоматизації аграрного виробництва. 3. Аналіз використання вантажного автотранспорту. 4. Показники економічної ефективності впровадження нової техніки. 	2
Разом		10

6.Теми практичних занять
(денна форма навчання)

№	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність і структура агропромислового комплексу України. Земельні ресурси аграрного виробництва та ефективність їх використання.	2
2	Матеріально-технічна база та науково-технічний прогрес в аграрному виробництві. Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці.	2
3	Необоротні та оборотні активи підприємства, ефективність їх використання. Витрати виробництва та собівартість продукції.	2
4	Ціни та ціноутворення в ринковому середовищі. Доходи та формування, розподіл і використання прибутку підприємств.	2
5	Ефективність аграрного виробництва. Інвестиційна та інноваційна діяльність у аграрному виробництві.	2
6	Економічна ефективність використання машин і обладнання в агропромисловому виробництві. Ефективність вантажного транспорту	2
Разом		12

6.Теми практичних занять
(заочна форма навчання)

№	Назва теми	Кількість годин
---	------------	-----------------

1	Персонал підприємства, продуктивність та оплата праці.	2
2	Ціни та ціноутворення в ринковому середовищі	2
3	Ефективність аграрного виробництва.	2
4	Економічна ефективність використання машин і обладнання в агропромисловому виробництві. Ефективність вантажного транспорту.	2
	Разом	8

7.Самостійна робота
(денна форма навчання)

№	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність і структура агропромислового комплексу України.	4
2	Підприємство та підприємництво, їх економічні й правові засади.	6
3	Матеріально-технічна база та науково-технічний прогрес в аграрному виробництві.	6
4	Необоротні та оборотні активи підприємства, ефективність їх використання.	6
5	Витрати виробництва та собівартість продукції.	4
6	Ринкове середовище в агропромисловій сфері.	4
7	Доходи та формування, розподіл і використання прибутку підприємств.	6
8	Інвестиційна та інноваційна діяльність у аграрному виробництві.	6
9	Особливості кредитування агропромислових підприємств та аграрний лізинг.	6
10	Реструктуризація, санація, банкрутство та ліквідація агропромислових підприємств.	6
	Разом	54

7.Самостійна робота
(заочна форма навчання)

№	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність і структура агропромислового комплексу України.	8
2	Земельні ресурси аграрного виробництва та ефективність їх використання.	10

3	Підприємство та підприємництво, їх економічні й правові засади.	10
4	Матеріально-технічна база та науково-технічний прогрес в аграрному виробництві.	8
5	Необоротні та оборотні активи підприємства, ефективність їх використання.	10
6	Витрати виробництва та собівартість продукції.	8
7	Ринкове середовище в агропромисловій сфері.	8
8	Доходи та формування, розподіл і використання прибутку підприємств.	10
9	Інвестиційна та інноваційна діяльність у аграрному виробництві.	10
10	Особливості кредитування агропромислових підприємств та аграрний лізинг.	10
11	Реструктуризація, санація, банкрутство та ліквідація агропромислових підприємств.	10
	Разом	102

8. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:

1.1. *Словесні*: розповідь, пояснення, лекція, інструктаж, робота з літературою (виписування, конспектування, виготовлення таблиць, графіків, опорних конспектів тощо).

1.2. *Наочні*: демонстрація, ілюстрація, спостереження.

1.3. *Практичні*: практична робота, доповіді за тематикою у формі конспекта, реферата, з якими виступають на семінарських заняттях; підготовка письмових чи ілюстративних матеріалів.

2. Методи навчання за характером логіки пізнання:

2.1. *Аналітичний* – аналіз показників соціально-економічного розвитку аграрних підприємств і рослинницьких галузей.

2.2. *Методи синтезу* – групування показників економічної ефективності виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції.

2.3. *Дедуктивний метод* на основі засвоєних теоретичних положень визначати економічні показники розвитку сільськогосподарських товаровиробників та вірно оцінювати ситуацію, що склалася в сучасних умовах господарювання.

2.4. *Традуктивний метод* - прогнозування стратегії розвитку галузі рослинництва на перспективу в умовах ринкової економіки

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів:

3.1. *Проблемний* - вивчення проблем і тенденцій розвитку аграрної економіки регіонів України і світу; переосмислення теоретичних положень

щодо принципів, чинників і закономірностей, стратегії і тактики підвищення ефективності ведення сільського господарства на найближчу і віддалену перспективу; вивчення проблем укріплення фінансово-економічного стану аграрних підприємств; питань досягнення оптимального розміщення продуктивних сил держави та її регіонів; вдосконалення системи управління розвитком рослинництва і різних організаційних форм в аграрному секторі економіки.

3.2. **Дослідницький** – дослідження сучасних напрямків макроекономічних і прикладних методів в сільському господарстві.

3.3. **Репродуктивний** – застосування системи показників для визначення напрямків підвищення економічної ефективності рослинництва.

3.4. **Пояснювально-демонстративний** - методологія застосування економічних інструментів з ціллю проведення системного і поглибленого аналізу соціального та економічного розвитку на селі.

4. Активні методи навчання - використання комп'ютерних засобів навчання, мозкова атака, круглі столи, використання проблемних ситуацій, групові дослідження, самооцінка знань, використання навчальних та контролюючих тестів, використання опорних конспектів лекцій.

5. Інтерактивні технології навчання - використання мультимедійних технологій, діалогове навчання, співробітництво студентів (кооперація).

9. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС

2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)

3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів: - рівень знань, продемонстрований на семінарських заняттях;

- активність під час обговорення питань, що винесені на заняття;

- експрес-контроль під час аудиторних занять;

- самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;

- захист рефератів з самостійно опрацьованих студентом тем, які не включені в лекційне заняття,

- результати тестування;

4. Пряме врахування у підсумковій оцінці виконання студентом певного індивідуального завдання :

- науково-дослідна робота (доповідь, опублікування тез).

5. Підсумковий контроль (залік).

10. Розподіл балів, які отримують студенти денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота												СРС	Разом за модулі та СРС	Атестація	Підсумковий тест-екзамен	Сума
Модуль 1 – 20 балів						Модуль 2 – 20 балів										
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2										
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	15	55 (40+15)	15	30	100
3	3	3	3	4	4	3	3	3	3	4	4					

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література Базова

1. Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. [та ін.] Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку). - К.: ННЦІАЕ, 2011. - 1008 с.
2. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств : теорія, методика, аналіз: монографія. - К. : КНЕУ, 2005. - 292 с.

3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропродовольчого комплексу: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. - К.: КНЕУ, 2010.- 414с.
4. Воскобійник Ю.П., Шпикуляк О.Г., Камінський І.В. [та ін.]. Витрати та ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг). - К.: ННЦ ІАЕ, Вип. 5. 2012. - 438 с.
5. Збарський В.К., Мацибора В.І., Чалий А.А. Економіка сільського господарства: навч. посіб. [за ред. В.К.Збарського і В.І. Мацибори]. - К.: Каравела, 2010. — 280с.
6. Грицак М.Г., Колот А.М., Медрул О.Г. [та ін.]. Економіка підприємств: підручник ; [за заг. і наук. ред. Г.О. Швиданенко]. - [вид. 4-те, перероб. і доп.]. — К.: КНЕУ, 2009, - 816 с.
7. Колот В.М., Рєпіна І.М., Щербина О.В. Підприємництво: організація, ефективність, бізнес-культура: навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2009. - 444 с.
8. Малік М.Й., Нужна О.А. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми: монографія. - К.: ННЦ ІАЕ, 2007. - 270 с.
9. Супрун О.М. Економічне регулювання аграрного виробництва: монографія. -К.: ННЦ ІАЕ, 2011. -350 с.
10. Черевко Г.В., Горбонос Ф.В., Павленчик А.О., Павленчик Н.Ф. Економіка підприємства: підруч. -К.: Знання, 2010.-384 с.
11. Черевко Г.В., Руснак П.П., Андрійчук В.Г., Ільєнко А.А. та ін. Економіка аграрних підприємств: навч. посіб. - К., 2002. - 197 с.

Допоміжна

1. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва (посібник у питаннях і відповідях)/За ред- .П.Т.Саблука.-К.:ІАЕ,1999.-532с.
2. Статистичний щорічник по Україні за 2016 рік.
3. Статистичний щорічник по Сумській області за 2016 рік.

Інформаційні ресурси

1. Урядовий портал // [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/>
2. Інтернет-сторінка і спілкування (кафедра економіки Сумського НАУ) // [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eim.sau.sumy.ua/ua/kafedri/ekonomiki>
3. Електронна бібліотека (Репозиторій Сумського НАУ) // [електронний ресурс] – Режим доступу: http://lib.sau.sumy.ua/cgi-bin/irbis64r_12/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=EK&P21DBN=EK
4. Державний комітет статистики України) // [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rsp.ukrstat.gov.ua/>
5. Економіка і підприємництво, менеджмент. Навчальний посібник // [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/14932/>
6. Головне управління статистики в Сумській області // [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sumy.ukrstat.gov.ua/>

7. Вікіпедія // [електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
8. Інформаційні новини «АПК інформ» // [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.apk-inform.com/>
9. Сайт аграрного сектору України [Електронний ресурс]. – Режим доступу – Режим доступу: <http://agroua.net>.
10. Виробництво основних сільськогосподарських культур у світі. Food and agriculture organization of the United Nations. FAO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://faostat.fao.org/site/636/default.aspx#ancor>